

Jan Gurba

"Wiadomości Archeologiczne", 1963,
29, z.1,2,3,4 ; 1964, 30, z. 1-2, 3-4

Rocznik Lubelski 7, 235-237

1964

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE”

1963. T. XXIX, z. 1, 2, 3, 4, s. 1—375; 1964. T. XXX, z. 1—2, 3—4, s. 1—518.

Warszawa, Państwowe Muzeum Archeologiczne.

Od szeregu już lat Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie prowadzi swe badania wykopaliskowe na terenie województwa lubelskiego. Zamieszczane w „Wiadomościach Archeologicznych” materiały pochodzą w większości z ostatnich prac (publikacje ukazują się w 2—3 lata po przeprowadzeniu badań terenowych) lub są to opracowania materiału źródłowego zgromadzonego w PMA jeszcze w okresie międzywojennym. Poza tymi opracowaniami, przygotowanymi do druku przez pracowników PMA, nieznaczną część objętości wydawnictwa zajmują prace archeologów z innych ośrodków.

Materiały z terenu województwa lubelskiego obejmują 8% objętości XXIX t. „Wiadomości Archeologicznych”, nie licząc w tym ogólnych sprawozdań z prac PMA¹ (nie sprawdzając ilości stron omawianej pozycji przeznaczonych na materiały pochodzące z innych województw, przypomnieć trzeba, że powierzchnia województwa lubelskiego wynosi 8% całej powierzchni Polski).

Z materiałów neolitycznych znajduje się tu opracowana przez L. Wrotek *Jama kultury ceramiki wstęgowej z Nałęczowa, pow. Puławy* (s. 72—74), przez J. Gurbę i A. Jasińskiego *Zniszczone cmentarzysko tzw. kultury ceramiki wstęgowej malowanej w Ornatowicach, pow. Hrubieszów* (s. 361—362). Na podkreślenie zasługują podane wyniki analizy chemicznej białej substancji użytej do malowania naczyń odkrytych na tym cmentarzysku. J. Głosik publikuje *Nowe znaleziska z epoki kamiennej w rejonie Hrubieszowa* (s. 314—316)² oraz recenzję artykułu J. Gurby *Neolithic Settlements on the Lublin Loess Upland*³ (s. 227—228).

Większość publikowanych w tym tomie materiałów pochodzi z okresu wpływów rzymskich. T. Dąbrowska publikuje *Cmentarzysko z okresu rzymskiego w Jakubowicach, pow. Kraśnik* z badań R. Jakimowicza (s. 316—318) i *Znaleziska z okresu rzymskiego z Opola Lubelskiego* (s. 318—319), W. Moskałowa *Cmentarzysko z okresu rzymskiego z Opoki, pow. Puławy* (s. 74—77)⁴. J. Gurba w *Historii odkrycia bursztynowego skarbu z Basonii* (s. 69—71) przedstawia dalszą część⁵ zachowanych paciorków bursztynowych.

¹ H. Modrzewska *Działalność Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w roku 1962*. T. XXIX, s. 364—368.

² „Z otchłani wieków” (ZOW) 1962, XXVIII, s. 160—161.

³ „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 1960, XV, sec. B, s. 211—233.

⁴ ZOW 1961, XXVII, s. 232—233; 1964, XXX, s. 249; J. Gurba *Osadnictwo starożytne i wczesnośredniowieczne w powiecie puławskim*. W: *Puławy*. Lublin 1964, s. 33.

⁵ S. Nosek *Znalezisko z okresu wędrówek ludów na Lubelszczyźnie*. „Sprawozdania Państwowego Muzeum Archeologicznego”. 1951, IV, s. 83—86.

Następnie T. Dąbrowska i T. Liana podają dalsze *Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Werbkowicach-Kotorowie, pow. Hrubieszów w 1960 r.* (s. 44—59) na wielokulturowym stanowisku ⁶. Uzyskane tu zespoły zabytkowe należą do kultury ceramiki wstęgowej rytej, wstęgowej malowanej, łużyckiej (wykazującej silne związki z współczesnymi kulturami zachodniej Ukrainy), nadto materiały kultury wenedzkiej z okresu późnolateńskiego i wczesnośredniowiecznej.

J. Głosik podał tu również krótki komunikat o *Archeologicznej wystawie polowej w Strzyżowie, pow. Hrubieszów* (s. 229) ⁷.

Bogaciej reprezentowane są lubelskie materiały w XXX tomie „Wiadomości Archeologicznych”, zajmujące 14,1% objętości rocznika. W pierwszym rzędzie należy wymienić publikacje znalezisk neolitycznych narzędzi kamiennych — L. Gajewski „*Nadburzańskie*” *wyroby krzemienne z Ciechanek, pow. Lublin* (s. 175), S. Skibiński *Neolityczne przedmioty z „Zastupia” w Chełmie* (s. 491—492), *Fragment toporka kamiennego z Czulczyc, pow. Chełm* (s. 492), *Fragment toporka kamiennego z Horodyszcz, pow. Chełm* (s. 493), *Krzemienna piłka sierpowata z Okszowa, pow. Chełm* (s. 497), A. Uzarowicza *Siekierki krzemienne ze wsi Moniatycze, pow. Hrubieszów* (s. 496—497).

Ciekawy *Grób z wczesnej epoki brązu w Szpikolosach, pow. Hrubieszów* (s. 326—331) jednak bez wyposażenia mogącego ułatwić jego przynależność kulturową publikuje A. Uzarowicz. A. Wiercińska opracowała *Charakterystykę antropologiczną ludzkich szczątków kostnych ze Szpikolosów, pow. Hrubieszów* (s. 332—333) a K. Szlachta *Analizę uzębienia czaszki ludzkiej ze stanowiska Szpikolosy, pow. Hrubieszów* (s. 334—335).

J. Głosik opisuje pochodzącą z okresu lateńskiego importowaną *Ozdobę z brązu z miejscowości Strzyżów, pow. Hrubieszów* (s. 500).

Importy z okresu wpływów rzymskich podaje L. Gajewski *Terra sigillata w zbiorze Muzeum Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Lubartowskiej w Lubartowie, woj. lubelskie* (s. 179), *Flaszeczka szklanna (lacrimarium) z miejscowości Kosiorów, pow. Opole Lubelskie* (s. 494—495).

A. Uzarowicz przedstawia *Wyniki badań sondażowych na osadzie wczesnośredniowiecznej w Wołajowicach, pow. Hrubieszów* (s. 398—416), L. Gajewski wyniki badań *Wczesnośredniowiecznego kurhanu w Szczekarkowie, pow. Lubartów* (s. 183—185).

Prowadzący żywą działalność inwentaryzatorską na terenie powiatu chełmskiego S. Skibiński ⁸ podaje wiadomości o *Wczesnośredniowiecznym grodzisku „Szwedzkie Okopy” w Kaniach-Krowicy, pow. Chełm* (s. 493—494), *Wczesnośredniowiecznym grodzisku „Horodyszcz” w Sajczycach-Czulczycach Małych, pow. Chełm* (s. 499—500) i *Grodzisku wczesnośredniowiecznym „Wały” w Tarnowie-Karczunku, pow. Chełm* (s. 500—502).

Nadto A. Uzarowicz publikuje *Wyniki badań we wsi Gródek Nadbużny, pow. Hrubieszów, w 1961 roku* (s. 429—460) na wielokulturowym stanowisku 6, gdzie stwierdzono osadnictwo od kultury ceramiki wstęgowej rytej do wczesnego średniowiecza.

⁶ T. Liana, T. Piętka-Dąbrowska *Sprawozdanie z badań ratowniczych przeprowadzonych w 1959 r. na stanowisku I w Werbkowicach-Kotorowie, pow. Hrubieszów*. „Wiadomości Archeologiczne”, 1962, XXVIII, s. 142—173.

⁷ ZOW, 1962, XXVIII, s. 70. Podobną wystawę urządzono i w 1962 r. (por. ZOW 1963, XXIX, s. 138—139).

⁸ S. Skibiński *Zabytki archeologiczne powiatu chełmskiego*. W: *Ziemia Chełmska (Materiały z sesji naukowej historyków...)*. Lublin 1961, s. 140—152.

Zarówno sygnalizowane tu większe opracowania, jak i drobne przyczynki stanowią ważne materiały do poznania pradziejów Lubelszczyzny i obszarów sąsiednich.

J. Gurba

PUŁAWY. MATERIAŁY Z SESJI POPULARNO-NAUKOWEJ

Lublin 1964. Wydawnictwo Lubelskie, ss. 334, 2 nlb.

Jedną z kolejnych pozycji książkowych Wydawnictwa Lubelskiego o tematyce historycznej i społeczno-gospodarczej jest publikacja, która stanowi pokłosie sesji popularno-naukowej, zorganizowanej przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Puławach w dniu 2 czerwca 1962 r. Recenzowana książka finansowana była przez PMRN w Puławach i ukazała się w serii „Lublinianów” na Tysiąclecie Państwa Polskiego.

Treść książki pokrywa się z tematyką sesji i obejmuje przeszłość Puław i powiatu od osadnictwa starożytnego i wczesnośredniowiecznego do działalności Polskiej Partii Robotniczej. Mieści także zagadnienia z zakresu fizjografii omawianego terenu. Tytuł zatem wydawnictwa nie odpowiada w pełni jego zawartości treściowej. Dezyderata czytelnika jest tym większa i bardziej kłopotliwa, że przeważająca większość poruszonych problemów dotyczy powiatu, a nie Puław.

Autorzy ogłoszonych prac i przyczynków reprezentują różne środowiska zawodowe. Obok pracowników naukowych wystąpili badacze-amatorzy, o mniejszym doświadczeniu i przygotowaniu fachowym. Odbiło się to zarówno na charakterze, jak też i poziomie publikacji. Układ treści książki jest dość przypadkowy. Przy konsekwentniejszym zastosowaniu układu rzeczowego chyba właściwsze byłoby umieszczenie na początku prac z dziedziny fizjografii badanego terenu. Szkice o tematyce historycznej poprzedzić winny wartościowe informacje archiwistów o materiałach źródłowych do dziejów Puław i powiatu znajdujących się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie.

Publikacji brak jednolitej koncepcji, gdy chodzi o warsztat naukowy. Część szkiców zawiera aparat przypisów, inne nie. Utrudnia to w dużej mierze ocenę, na ile autorzy wykorzystali istniejące możliwości archiwalne i bibliograficzne. W danym wypadku jest to tym ważniejsze, że tylko niektórzy spośród autorów sięgnęli do zasobów archiwalnych. Łatwo to stwierdzić po skonfrontowaniu przypisów prac z zamieszczonym zestawieniem bibliografii i wspomnianym szkicem archiwistów. Z samego tylko zestawienia wynikają rażące dysproporcje i braki.

Książkę otwiera obszernie *Słowo wstępne*, pióra J. Trzeźniaka, przewodniczącego MRN w Puławach. Stanowi ono zwięzłą próbę prześledzenia dziejów Puław od czasów, gdy były one skromną wioską rybacką do momentu, gdy na naszych oczach miasto to przygotowuje się do otwarcia potężnego kombinatu azotowego. Z gorliwością i pasją gospodarza tego miasta, bez specjalnej troski o formę i ścisłość informacji podał najważniejsze etapy historii Puław i zarysował perspektywy ich rozwoju na najbliższą przyszłość. Wypowiedź Trzeźniaka była wprowadzeniem do problematyki sesji. Szkoda, że pewne stwierdzenia referenta kłócą się z wynikami badań pozostałych publikacji.

J. Gurba przedłożył udokumentowany stan badań nad osadnictwem starożytnym